

Θέμα 9ο: Σάββατο 3 /Κυριακή 4 Δεκεμβρίου 2022

Η ΑΡΕΤΗ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

(Επιμέλεια: Γραφείο Νεότητας ΙΜΜΛ)

Η περίοδος που διανύουμε ορίζεται από την Εκκλησία ως Σαρακοστή των Χριστουγέννων. Ξεκινάει στις 15 Νοεμβρίου και τελειώνει στις 25 Δεκεμβρίου, που γιορτάζουμε τη Γέννηση του Χριστού. Τα Χριστούγεννα και το Πάσχα αποτελούν τις μεγαλύτερες γιορτές της Ορθοδοξίας. Με πολλή σοφία οι Πατέρες της εκκλησίας όρισαν ένα διάστημα προετοιμασίας των πιστών, τη λεγόμενη Σαρακοστή, προκειμένου οι άνθρωποι να ετοιμαστούν πνευματικά με περισσότερη άσκηση, νηστεία και προσευχή, για να ζήσουν όσο γίνεται πιο έντονα και αληθινά τα μεγάλα γεγονότα, τη Γέννηση και την Ανάστασή Του Χριστού αντίστοιχα. Και οι δύο Σαρακοστές τόσο των Χριστουγέννων όσο και του Πάσχα, έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους τη νηστεία. Η νηστεία όμως από μόνη της γίνεται στείρα και τυπολατρική, όταν δεν λειτουργεί ως μέσο για την απόκτηση και άλλων αρετών όπως για παράδειγμα της εγκράτειας, της ησυχίας, της αοργησίας, της υπακοής, της μετάνοιας, οι οποίες μας βοηθούν στο μοναδικό σκοπό της ζωής μας, την ένωσή μας με το Θεό. Ας δούμε όμως πώς η Εκκλησία μας προσεγγίζει την αρετή της σιωπής, σε μία εποχή που όχι μόνο δεν την θεωρεί προσόν του ανθρώπου, αλλά μάλλον πολύ μεγάλο μειονέκτημα.

Ο Χριστός, πρώτος με το παράδειγμά Του μας, δείχνει το δρόμο της σιωπής. Μας περιγράφει το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο(ιδ, 60-64): Όταν ο Ιησούς οδηγείται στον αρχιερέα και το Συνέδριο μετά τη σύλληψή Του, γεμάτος αγωνία, νιώθοντας την εγκατάλειψη των μαθητών Του, την προδοσία του Ιούδα και την ταπεινωτική κατακράτηση, αντιμετωπίζει τη δίκη μπροστά στον αρχιερέα Καϊάφα σιωπώντας. Όπως λέει η ευαγγελική διήγηση σε εκείνο το σημείο, «Ο δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα». Παρόλο που ήταν αθώος, παρόλο που είχε όλο το δίκιο με το μέρος Του, Αυτός σιώπησε. Όμοια και μπροστά στον Πιλάτο, με αποτέλεσμα να προκαλέσει τον θαυμασμό του (Ματθ. κζ, 14) «οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῶ πρὸς οὐδὲν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν».

Τον ίδιο δρόμο ακολούθησαν και οι μάρτυρες και ομολογητές της πίστεως, διότι η οδός της σωτηρίας για τον χριστιανό δεν είναι η δικαίωσή του από τον κόσμο ή και τον εαυτό του, αλλά η υπακοή στο θέλημα του Θεού και η ακράδαντη εμπιστοσύνη στην παντογνωσία Του.

Ο πιστός είναι καλύτερο να μιλά ή να σιωπά;

Ο Άγιος Μάρκος ο Ασκητής μας λέει “Βάλε ασφάλεια στα λόγια σου, για να μην καυχηθείς”.

Ένας άλλος ασκητής της ερήμου ο Αββάς Παμβώ μας λέει ότι ακόμη και από το να επαινείς τον πλησίον, είναι πιο καλό να σιωπάς.

Ο Αββάς Ποιμένας έλεγε "το μοναδικό πράγμα που εύχομαι είναι να με σκεπάσει ο Χριστός από την αμαρτία της γλώσσας μου".

Ο Μέγας Αρσένιος είχε πει "πολλές φορές μετάνιωσα που μίλησα, ποτέ όμως δε μετάνιωσα που σιώπησα".

Ο σύγχρονος Άγιος της Εκκλησίας μας Άγιος Πορφύριος έλεγε ότι είναι καλύτερο να μιλάς με τη σιωπή στο Θεό προσευχόμενος, παρά με τη γλώσσα στους ανθρώπους.

Για ποιο λόγο όμως οι έμπειροι πνευματικοί πατέρες ήταν υπέρμαχοι της σιωπής;

Πολλές φορές σίγουρα έχουμε προσέξει ότι λαμβάνοντας μέρος σε ανώφελες συζητήσεις έχουμε κατηγορήσει ή κουτσομπολέψει κάποιον τρίτο που δεν είναι παρών. Θεωρούμε ότι αν δε συμμετέχουμε στην κουβέντα θα μας θεωρήσουν κλειστούς και ακοινωνήτους. Άλλες φορές μπορεί με τον απρόσεκτο λόγο μας να στεναχωρήσουμε κάποιον. Άλλη φορά μπορεί να επαινούμε τον εαυτό μας με άμεσο ή και πιο πλάγιο τρόπο. Ακόμη όμως και στις περιπτώσεις που νομίζουμε ότι πρέπει να μιλήσουμε για καλό σκοπό, προκειμένου να βοηθήσουμε και να καθοδηγήσουμε κάποιον, μπορεί αυτό αν γίνει χωρίς διάκριση είτε να μη φέρει κανένα αποτέλεσμα είτε ακόμη χειρότερα να φέρει το αντίθετο από το αναμενόμενο αποτέλεσμα.

Η σιωπή όμως είναι πολύ καλός σύμβουλος και στις διαφωνίες και παρεξηγήσεις. Ο πνευματικός άνθρωπος που αγωνίζεται να είναι ταπεινός, σιωπώντας σε κάποια προσβολή, μπορεί πολύ πιο εύκολα να συμφιλιωθεί με τον διπλανό του κατευνάζοντας τα πνεύματα. Ακόμη κι αν αγωνίζεται να μην απαντήσει, ενώ ο λογισμός του, του λέει ότι έχει δίκιο, είναι πολύ σημαντικό να κάνει κανείς την προσπάθεια, το πρώτο βήμα και να κυριαρχήσει στον εαυτό του.

Επομένως η σιωπή είναι πάντα ακίνδυνη και ο λόγος επικίνδυνος;

Μπορεί ένας άνθρωπος να νομίζει ότι σιωπά, αλλά η καρδιά του να κατακρίνει τους άλλους, ενώ αντίθετα μπορεί κάποιος άλλος να μιλάει πολύ και όμως να κρατά τη σιωπή, καθώς δε λέει τίποτα που να μην είναι ωφέλιμο.

Ποια είναι η ωφέλεια από τη σιωπή κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Σιναΐτη;

Ο Άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης είναι ο συγγραφέας της Κλίμακος, ενός από τα πολύ γνωστά βιβλία της πατερικής μας παράδοσης, στο οποίο ο Άγιος περιγράφει ένα ένα τα σκαλοπάτια των αρετών που πρέπει να αποκτήσει ο χριστιανός προκειμένου να ανέβει τη σκάλα και να φτάσει στο Θεό. Στο ενδέκατο λοιπόν σκαλοπάτι τοποθετεί τη σιωπή. Αναφέρει ότι δε θέλει να πει πολλά καθώς δεν ταιριάζει να πολυλογεί κανείς μιλώντας για τη σιωπή. Η σιωπή που ασκείται με επίγνωση και διάκριση είναι μητέρα της προσευχής, επιστάτης των λογισμών, φίλη των δακρύων, σύζυγος της ησυχίας, αύξηση της πνευματικής γνώσης, κρυφή πνευματική ανάβαση. Όποιος ψάχνει και βρίσκει τα παραπτώματά του χαλιναγωγεί τη γλώσσα του. Ο φίλος της σιωπής προσεγγίζει το Θεό και

συνομιλώντας μυστικά μαζί Του φωτίζεται από Αυτόν. Η γλώσσα ως μέλος του σώματος όπως διαπαιδαγωγηθεί έτσι και θα συνηθίσει. Γι' αυτό πολλοί πολλές φορές δαμάζοντας την κοιλία δεσμεύουν με βία και τη γλώσσα και την καθιστούν ανίσχυρη για πολυλογία. Αυτός που σκέφτεται την ώρα του θανάτου του λιγοστεύει τα λόγια του. Αν πολύ λίγοι μπορούν να κρατήσουν το νερό χωρίς κάποιο φράγμα, λιγότεροι από αυτούς μπορούν να δαμάσουν ένα στόμα χωρίς πόρτα. Και στο τέλος αναφέρει ο Άγιος Ιωάννης ότι όποιος νίκησε την πολυλογία, περιέκοψε με μιας πλήθος από κακά.

Ποιος ο ρόλος της διάκρισης στο λόγο και στη σιωπή;

Όλες οι διδασκαλίες των Αγίων πατέρων μας είναι πολύ σημαντικές, όμως παράλληλα με την αρετή της σιωπής οδεύει και η αρετή της διακρίσεως. Είναι πολύ σημαντικό με διάκριση να μιλούμε ή να σιωπούμε. Αναμφισβήτητα απαιτείται πολύς πνευματικός αγώνας για την απόκτηση της διάκρισης. Παρόλα αυτά ένας οδοδείκτης σχετικά σίγουρος που μπορεί να μας δείξει το τι σε κάθε περίπτωση είναι πιο ωφέλιμο να κάνουμε είναι το πνεύμα της ταπείνωσης. Καλό είναι πριν μιλήσουμε ή σιωπήσουμε να εμβραθύνουμε στον εαυτό μας και να ελέγχουμε ποια είναι η βαθύτερη διάθεση της καρδιάς μας. Είναι η πραγματική αγάπη στο Θεό ή μήπως η διάθεση για αυτοπροβολή ή δικαιολόγηση των λαθών μας;

Αυτήν τη σπουδαία αρετή κατείχε και ο Άγιος Πορφύριος ο οποίος ούτε για το Χριστό δε μιλούσε αν δεν του το ζητούσαν. Έλεγε ότι προσευχόταν για τον κόσμο, έκανε ακόμη και θαύματα, αλλά δεν μιλούσε για τον Χριστό αν δεν άνοιγαν την ψυχή τους και δεν του το ζητούσαν.

Στο Άγιο Όρος υπάρχουν μεταξύ των άλλων φωτισμένοι γέροντες που έχουν εκτιμήσει το όφελος της σιωπής και αγωνίζονται να την αποκτήσουν. Κάποια φορά ένας προσκυνητής ζήτησε από κάποιον γέροντα να τον συμβουλευσει κάτι για τη ζωή του και αυτός απάντησε ότι καλός μοναχός είναι αυτός που δε μιλάει.

Σε άλλη περίπτωση που κάποιος συχνός επισκέπτης του Αγίου Όρους ζητούσε νέες συμβουλές, ο γέροντας με διάκριση και χιούμορ του απάντησε : «Όταν εφαρμόσεις αυτά που έχεις ήδη ακούσει, τότε θα σου πω και άλλα».

Οπωσδήποτε ο σύγχρονος κόσμος που ζούμε με τα πολλαπλά ερεθίσματα που μας προσφέρει και τον ταχύτατο τρόπο ζωής δεν δημιουργεί τις πιο κατάλληλες συνθήκες για την άσκηση της ησυχίας. Αυτό το γεγονός όμως δεν πρέπει να αποτελεί τροχοπέδη στην πνευματική μας προσπάθεια. Όταν ο αγώνας είναι πιο δύσκολος, τότε και η χάρη του Θεού περισσεύει. Αυτό που περιμένει ο Θεός από εμάς είναι η ελάχιστη προσπάθεια και η εμπιστοσύνη σε Αυτόν. Εξάλλου όλοι οι πνευματικοί καρποί αποτελούν δωρεές του Θεού και όχι ανθρωπίνα κατορθώματα.